

утицаја морала на друштвена збињавања, као нпр. да је сукоб морала робова и робовласника довео до пропадања робовласничког друштва, затим исказ (или ни једна друга енергија није тако јака као морал-

на, стр. 20), или 3) став да је систем све до ван система нема ништа — и да овим проблемима отворим расправу о овој књизи.

Милева Филиповић

ОСВРТ НА НАУЧНИ МЕТОД АНАЛИЗЕ У НЕКИМ ИСТРАЖИВАЊИМА ИЗ ДРУШТВЕНИХ НАУКА*

Дугујем посебну захвалност Историјском институту Социјалистичке Републике Црне Горе, организатору овог округлог стола, што ми је омогућио да учествујем у расправи о књигама: проф. дра Вукашина Пешића „ПАТРИЈАРХАЛНИ МОРАЛ ЦРНОГОРАЦА“ и дра Луке Вукчевића „ЦРНА ГОРА У БОСАНСКО-ХЕРЦЕГОВАЧКОЈ КРИЗИ 1908—1909. ГОДИНЕ“.

О садржају обије књиге говорили су уводничари, а говориће и други колеге из струке.

Ја ћу, као научни радник из друге професије, нешто рећи о *основним методолошким поступцима и научном методу анализе* у књигама о којима се води расправа на овом округлом столу.

Књиге проф. дра Вукашина Пешића „Патријархални морал Црногораца“ и дра Луке Вукчевића „Црна Гора у босанско-херцеговачкој кризи 1908—1909“ рађене су по критеријумима научног дјела.

Аутори су у истраживању примјенили научни метод, под којим појмом се обично схвата начин на који се у науци долази до сазнања предмета који она проучава.

Ова два истраживања су веома различита, јер припадају дјелима областима: прво социолошким, а друго историјским наукама. Самим тим и предмет истраживања и методологија рада су веома различити, као и основни елементи научног метода.

1. — Проф. др Вукашин Пешић у својој књизи два посебна дијела

посветио је основним методолошким проблемима и научним принципима изучавања морала. На почетку је указао на могућност дескриптивног и експликативног изучавања морала. Аутор се користи и једним и другим облицима праћења појава, изучавајући их етиолошки и обједињено.

Приликом проучавања он је пошао од научних захтјева (принципа, правила, постулата), чија је заједничка намјена да се ваљано (научно) утврде чињенице. Сходно томе, и с обзиром на њихове међусобне односе, све те захтјеве др Пешић је разврстао на основне и остале.

У основне захтјеве сврстао је систематизацију и објективност у изучавању патријархалног морала, а у споредне оне захтјеве који проистичу из основних.

Своја казивања аутор је засновао на више различитих извора, као што су: духовне творевине, народна књижевност, научни радови.

Прелиминарни резултати ових и других истраживања која је др Пешић вршио посљедњих година верификовани су на тематском научном скупу („Предмет и метод изучавања патријархалних заједница и култура народа и народности Југославије“), који је организовала Црногорска академија наука и умјетности новембра 1978. године.

У раду „Патријархални морал Црногораца“ др Пешић је испоштовао прецизност и адекватност казивања, и научно сазнање изложио путем

* Излагање на Округлом столу у Историјском институту у Титограду 23. маја 1986.

разраде појмова, презентирања значајних чињеница и на бази њих изведене су ретроспективне анализе, оцјене стања, резултати истраживања и поједини закључци.

2. — Др Лука Вукчевић је у књизи „Црна Гора у босанско-херцеговачкој кризи 1908—1909“ примјеном научног метода истраживања и преко одређених инструмената проучавао веома опсежну и разноврсну грађу.

Веома педантно, прецизно и систематично елаборирао је резултате истраживања који су засновани на широком избору селективне литературе: појединачним и колективним радовима (зборницима) и многим другим изворима.

Са методолошког гледишта и с аспекта научног доприноса посебан значај књиге дра Луке Вукчевића чини систематичност, објективност и конзистентност казивања, као и обилато коришћење необјављених домаћих и страних извора.

Захваљујући преданом дугогодишњем раду дра Луке Вукчевића, тј. истраживању и проучавању домаћих и страних необјављених извора; домаћих и страних штампаних извора; необјављених мемоара; штампе у ондашњој Црној Гори, Србији, Хрватској, Далмацији, Словенији, Војводини и бившој Османској империји, као и часописа, дневника и друге периодике у којој је чешће објављивана релевантна грађа која се односи на предмет истраживања — аутор уводи читаоца у проблем, информише о основним садржајима, врши анализу и доноси закључке. На тај начин он, као и проф. др Вукашин Пешић, нуди научној и стручној јавности cjеловите научне радове.

3. — Све што је напред изложено о примјени научног метода и о методолошким поступцима у анализи феномена ова два вриједна научна рада из различитих грана друштвених наука упућује на закључак да су аутори испунили захтјеве научне обраде.

Проф. др Вукашин Пешић је посебан познавалац методологије научног рада у нас. Он је аутор научноистраживачког пројекта „Истраживачка и практична методологи-

ја“, који се већ двије године реализује у склопу Програма научноистраживачког рада у чијем финансирању учествује Самоуправна интересна заједница за научне дјелатности СР Црне Горе. Примјена научног метода и проблеми методологије му леже, па је и у књизи „Патријархални морал Црногораца“ изложио одређена теоријска сазнања из методологије, чиме је продубио знања свих нас из ове области.

Захваљујући примјени метода и научне апаратуре заинтересовани читалац може врло лако да провјери наводе оба аутора, тј. проф. дра Вукашина Пешића и дра Луке Вукчевића, и да на тај начин донесе сопствени суд о заснованости тврђења аутора о проблематици коју излажу.

Др Вукашин Пешић и др Лука Вукчевић су сваки у свом раду примијенили научни метод обраде у ширем смислу ријечи, који обухвата три елемента:

прво, *поступак* како се долази до сазнања, тј. радње које треба извршити да би се дошло до сазнања предмета истраживања;

друго, *знање о самом предмету* истраживања, које омогућује да се поступак боље прилагоди предмету и

треће, *средства* помоћу којих се може сазнати предмет истраживања, тј. они конкретизовани специфични поступци помоћу којих су откривене особине предмета чије сазнање представља циљ научног истраживања.

Захваљујући томе, као и језгровитом казивању и приступачном језичком изразу, аутори су представили садржаје наведених радова и њихове основне поруке и на тај начин пружили значајан допринос друштвеним наукама којима припадају.

Остаје да ауторима и организатору расправе захвалимо за повод нашег окупљања, као и за нове спознаје и продубљивања одређених наших сазнања, не само са становишта примијењене методологије већ и резултата истраживања многих феномена из наше даље прошлости.

Милица Костић